

Collectiewaardering Musea in de baronie

Afb. 1.¹

---

¹ Bron: M. van den Ekart

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1. Aanleiding	3
1.2. Opdrachtformulering	3
1.3. Deelnemende musea	3
2. Toelichting collectiewaardering	6
2.1. Toelichting op de collectiewaardering	6
2.1. De vier verhaallijnen in de provincie Noord-Brabant	7
2.3. Aantal en soorten objecten in de Baroniecollecties	8
3. Collectiewaardering	9
3.1. De waardering van de collecties in de vier verhaallijnen	9
3.2. Dagelijks leven, archeologie en documentatiemateriaal	11
4. Belang voor de Baronie	14
4.1 Regionale verbondenheid	14
4.2 Betekenis van de collecties voor Nederland	15
5. Ontwikkelpotentieel	16
6. Verhalen in de Baronie	17
6.1. Collecties en verhalen grensstreek	17
6.2. Overige verhalen in de Baronie	19
7. Conclusie	20
8. Bijlage 1, Museale waardes <i>Op de Museale Weegschaal</i> (RCE)	21
9. Colofon	23

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In de regio Baronie van Breda is, op initiatief van twaalf cultuurhistorische musea en een heemtuin, in het najaar van 2016 een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar meer structurele samenwerking rondom de cultuurhistorische collecties in de Baronie van Breda. Wij bezochten alle deelnemende instellingen, brachten hun collecties globaal in kaart en peilde hun ideeën over de meerwaarde van samenwerking. Ook verkende wij wat (al bestaande en vergelijkbare) netwerken in de museum-/erfgoedsector krachtig maakt. De resultaten van dit werk werden samengebracht in een rapportage, die op 15 december 2016 tijdens een minisymposium in de Van Gogh Kerk in Etten-Leur werd gepresenteerd. Dit haalbaarheidsonderzoek werd mogelijk gemaakt dankzij financiële steun van het Streeknetwerk LandStad de Baronie en het Mondriaan Fonds.

Conclusie van het haalbaarheidsonderzoek was dat alle deelnemende musea verder de weg op willen van het gezamenlijk bewaren, ontsluiten, aanvullen en presenteren van de historische verhalen van de Baronie van Breda. Ook is duidelijk geworden dat men verdergaande samenwerking in bredere zin nuttig vindt: niet alleen direct in relatie tot de collecties, maar bijvoorbeeld ook op het vlak van PR en marketing en presentatie mogelijkheden. In dit rapport is de wens benoemd voor een collectiewaardering van de cultuurhistorische collecties van de Baronie die tot uitvoering is gebracht in 2018-2019.

1.2. Opdrachtformulering

Voor de collectiewaardering is een werkgroep opgezet, waar de musea zich voor konden aansluiten. In de werkgroep collectiewaardering lag de focus op het waarderen van de collectie aan de hand van het door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed ontwikkelde instrument *Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen*. Het doel van de collectiewaardering is zowel voor de musea als voor Erfgoed Brabant en Landstad de Baronie een overzicht te realiseren waarin de dublures (de spreekwoordelijke 'strijkijzers') en hiaten van de verhalen zichtbaar worden. Dit proces van waardering helpt ook bij een sterkere profilering van elk van de netwerkpartners.

1.3. Deelnemende musea

De onderstaande musea hebben deelgenomen aan de werkgroep en een collectiewaardering uitgevoerd. Na twee werkateliers over het maken van een collectiewaardering zijn de musea zelf aan de slag gegaan. In dit proces is er ook een museum vertraagd geraakt in het maken van het verslag. Museum de Weeghreyse heeft een start gemaakt met het verslag en al een mooie inventarisatie gemaakt. Maar door andere prioriteiten omtrent de verwachte verhuizing is het verslag niet verder aangevuld. We moeten dan ook spreken over zeven verslagen. Deze uitkomsten heeft RaadSaam Erfgoedprojecten in onderstaand verslag verwerkt. Omdat de Weeghreyse wel al een goede start heeft gemaakt, hebben wij geprobeerd om een en ander wel toe te lichten.

1. Nederlands Drukkerij Museum

Het Nederlands Drukkerij Museum heeft ten doel de waardevolle traditie van vijf eeuwen boekdrukkunst, als visuele communicatievorm en als kunstuiting, te bewaren en gestalte te geven in zijn museum.²

Deelcollecties: 1. proefpersen, 2. degelpersen, 3. cilinderpersen, 4. beeldragers, 5. bibliotheek.

2. Mobilisatiemuseum

Het museum vertelt over de mobilisatie van het Nederlandse leger op 29 augustus 1939 en de daarmee verbonden mei dagen van 1940. Daarnaast is er ruimte voor het verhaal van de grootvader en vader van de oprichter, die respectievelijk dienden aan De IJssel linie bij Zutphen en in Nederlands-Indië bij de Gouvernment marine.³

Deelcollecties: 1. familieverhaal, 2. uniformen, 3. uitrusting en gebruiksvoorwerpen, 4. diorama's en maquettes, 5. memorabilia, 6. documentatie.

3. Oudheidkundig Streekmuseum Alphen

Het Oudheidkundig Streekmuseum heeft niet alleen, net als vele musea in Brabant, een collectie voorwerpen daterend uit de periode 1850- 1950 maar ze beschikken over een unieke verzameling archeologische en (over)grootmoederstijd-vondsten die het 'Verhaal van Alphen' vertellen.⁴

Deelcollecties: 1. fossielen en archeologie, 2. gereedschappen, 3. kleding en schoeisel, 4. Tweede Wereldoorlog, 5. munten en penningen, 6. devotionalia, 7. gemeente Alphen en Riel.

4. Heemkundig Museum Paulus van Daesdonck

Paulus van Daesdonck heeft een ingerichte boerderij uit 1903 met o.a. boerenkamer, cafeetje annex winkel, keuken, kapel en klaslokaal. Vele klederdrachten, speelgoed en archeologische vondsten.⁵

Deelcollecties: 1. wooncultuur, 2. ambachten beroepen, 3. school en kerk, 4. archeologie, 5. schilderijen, platen en foto's, 6. Tweede Wereldoorlog, realia en publicaties, 7. kleding, 8. bibliotheek.

² Nederlands Drukkerij Museum. Versie 28.01.2019 <www.nederlandsdrukkerijmuseum.eu>

³ Mobilisatiemuseum. Versie 28.01.2019 <weestopuwhoede.nl>

⁴ Streekmuseum Alphen. Versie 28.01.2019 <www.streekmuseumalphen.nl>

⁵ Paulus van Daesdonck. Versie 28.01.2019 <www.paulusvandaesdonck.nl>

5. Speelgoed- & Carnavalsmuseum “Op Stelten”

Het Speelgoed- & Carnavalsmuseum “Op Stelten” zijn drie prachtige verzamelingen samengebracht. Het grootste deel is afkomstig van Speelgoedmuseum ‘Op Stelten’. Het andere deel van het Poppen en Speelgoedmuseum Tilburg en het Kaaiendonks Carnavalsmuseum.⁶

Deelcollecties: 1. bewegingsmateriaal, 2. bouw en constructiemateriaal, 3. creativiteit en expressiemateriaal, 4. fantasiemateriaal, 5. gezelschapsspellen, 6. taal reken en denkspellen, 7. puzzels, 8. zintuigelijk, 9. varia.

6. Princenhaags Museum

Het Princenhaags museum heeft zich ten doel gesteld het culturele erfgoed van het dorp te bewaren, te documenteren en door thematentoonstellingen dichterbij haar bewoners, oud-bewoners en alle andere belangstellenden te brengen.⁷

Deelcollecties: 1. schilderijen en beelden, 2. kaarten, 3. verenigingsleven, 4. foto's en films, 5. documentatie, Bibliotheek, Bidprentjes, 6. Historische collectie gemeente Princenhagen.

7. Heemtuin Rucphen

De Heemtuin heeft ten doel het bevorderen van de kennis van en de belangstelling voor de Heemtuin, gelegen in de gemeente Rucphen door het organiseren van wandelingen en rondleidingen, cursussen en andere bijeenkomsten met een educatief karakter.⁸

Deelcollecties: 1. heidelandschap, 2. akkerlandschap, 3. water, vennen, beken en poelen, 4. bloemrijk grasland, 5. muur en rotsplanten, 6. kalkgrasland en holle weg, 7. illustratieve materialen.

8. Museum de Weeghreyse

De Weeghreyse is gevestigd in het vroegere gemeentehuis van Rijsbergen. Het herbergt een schat aan informatie over de geschiedenis van de gemeente Zundert en daartoe behorende Achtmaal, Wernhout, Klein-Zundert en Rijsbergen.⁹

Deelcollecties: 1. prehistorie tot het moment dat Zundert genoemd is op de oorkonde uit 1157, 2. de reformatie en de 80-jarige oorlog: 1500 tot 1650, 3. Nederland als samenhangende verzameling van Hertogdommen, 1650 tot 1800. 4. begin van gemeentes en opkomst van boomkwekerij; 1801 tot 1900. 6. twee wereldoorlogen; 1901 tot 1945. 6. de nieuwe tijd; 1946 tot heden.

⁶ Speelgoed- & Carnavalsmuseum “Op Stelten” <www.speelgoedmuseum.nl>

⁷ Princenhaags Museum. Versie 18.01.2019 <www.princenhaagsmuseum.nl>

⁸ Heemtuin Rucphen. Versie 28.01.2019 <www.heemtuinrucphen.nl>

⁹ De Weeghreyse. Versie 28.01.2019 <www.deweeghreyse.nl>

2. Toelichting collectiewaardering

2.1 Toelichting collectiewaardering

Waarom een collectiewaardering?

De waardering betekent:

- Inzicht en houvast.
- Werpt een kritische kijk op de collectie.
- Is handig bij het vastleggen van procedures.
- Zorgt voor een betere afstemming met andere instellingen.
- Helpt bij het overtuigen van subsidiërende overheden/bruikleengevers.
- Helpt bij de verantwoording van acties en beslissingen.

Collectiewaardering opzet

Voor de zes deelnemende musea is de waardering een hele ontdekkingstocht geweest in hun eigen collectie. RaadSaam Erfgoedprojecten heeft hierbij ondersteuning geboden, maar de musea hebben zelf de waardering geschreven.

Stap 1

Indelen van de collectie in sprekende deelcollecties.

Bij een waardering, wordt dat gedaan per deelcollectie en niet op elk individueel voorwerp. Een deelcollectie is een cluster objecten binnen een collectie die onderlinge samenhang vertoont, bijvoorbeeld wat betreft thema, chronologie, geografie, materiaalsoort of herkomst.

Stap 2

Onderzoeken van het belang van de collectie voor de missie van het museum.

De missie en de visie van de musea is de richting voor de toekomst. Dit geeft ook de belangrijkste waarden aan waar de collectie aan gewogen kan worden.

Stap 3

Selectie van de waardes die van belang zijn voor de collectie

De waarde van een object of (deel)collectie is dat wat het belangrijk maakt, vanuit een bepaalde vraagstelling, binnen een passend referentiekader, getoetst aan vooraf bepaalde en gedefinieerde criteria en voor bepaalde belanghebbenden.

- Museale waarde
- Ensemble waarde
- Zeldzaamheid en representatie waarde
- (Kunst)historische waarde
- Artistieke waarde
- Informatieve waarde
- Maatschappelijke waarde
- Belevingswaarde
- Economische waarde

In bijlage 1 is een uitgebreide toelichting over deze waardes zoals beschreven in *Op de museale weegschaal*.

Stap 4

Scoren van de waardes van de deelcollecties in hoog, gemiddeld en laag.

Er worden waardescores toegekend en onderbouwd met argumenten. Gebruik daarbij laag, gemiddeld en hoog.

Stap 5

Referentiekader

Onderzocht wordt het belang van de collectie voor andere stakeholders. Zoals voormalige eigenaars, andere musea, de regio, het nationaal belang en de belangengroepen.

Stap 6

Beschrijven van het ontwikkelpotentieel.

Onderzocht wordt of de huidige toegekende waarde te verhogen is en zo ja, hoe? Bijvoorbeeld door herkomstonderzoek te doen, door de toestand te verbeteren door een restauratie, of wellicht door het object of de (deel) collectie in een beter passende context te plaatsen.

2.2 Vier verhaallijnen in de Provincie Noord-Brabant

Voor de collectiewaardering van de cultuurhistorische collecties uit de Baronie wordt als leidraad gebruik gemaakt van de vier verhaallijnen zoals beschreven door provincie Noord-Brabant en Erfgoed Brabant. Het geeft de waardering van de collecties richting en het geeft focus op de verschillende verhalen en de lokale geschiedenissen.

1. Religieus Brabant

Afb. 2.¹¹

De verhaallijn 'Religieus Brabant' verbindt grafmonumenten, kerken, kloosters, het Rijke Roomse Leven (ca. 1850-1950) en het erfgoed van parochiecentra, pastorie en school. Iconen voor Religieus Brabant zijn bijvoorbeeld de Sint-Jan in 's-Hertogenbosch, de Grote Kerk in Breda, het Museum voor Religieuze kunst in Uden, het parochiecentrum met basiliek en kloosters in Oudenbosch en het Keltische Vorstengraf in Oss.¹⁰

2. Bevochten Brabant

De verhaallijn 'Bevochten Brabant' verbindt het erfgoed rond oorlog en vrede. De 80-jarige Oorlog, de Zuiderwaterlinie en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In de Tweede Wereldoorlog was Kamp Vught het enige SS-kamp buiten het Duitse Rijk en bij Overloon vond de enige 'tanks slag' op Nederlandse bodem plaats. Iconen voor Bevochten Brabant zijn bijvoorbeeld de vele vestingwerken.¹²

Afb. 3.¹³

¹⁰ Brabants Erfgoed. Versie 28.01.2019 <www.brabantserfgoed.nl/page/3244/verhaallijnen-brabants-erfgoed>

¹¹ Bron: M. van den Ekart

¹² Brabants Erfgoed. Versie 28.01.2019 <www.brabantserfgoed.nl/page/3244/verhaallijnen-brabants-erfgoed>

¹³ Bron: M. van den Ekart

3. Innovatief Brabant

Afb. 4.¹⁴

De verhaallijn ‘Innovatief Brabant’ verbindt het erfgoed van innovaties in landbouw en industrie. Brabant staat al eeuwen bekend om de verwerking van agrarische producten zoals textiel, leer, suiker en tabak. Eerst als huisnijverheid en na 1850 op industriële schaal, met name langs kanalen en spoorwegen. Wereldspelers als DAF en Philips zijn daarvan voorbeelden. Iconen voor ‘Innovatief Brabant’ zijn onder andere Strijp-S in Eindhoven, het TextielMuseum in Tilburg en de KVL in Oisterwijk.¹⁵

4. Bestuurlijk Brabant

Afb. 5.¹⁶

De verhaallijn ‘Bestuurlijk Brabant’ verbindt het erfgoed rond de bestuurlijke context en elite. De hertog van Brabant, de heer van Breda, de markies van Bergen op Zoom, en lokale edelen en de stadspaleizen, kastelen, landgoederen en buitenplaatsen. Later ontstond rondom de steden buitenplaatsen ontworpen door rijke fabrikanten. Iconen voor Bestuurlijk Brabant zijn bijvoorbeeld Markiezenhof in Bergen op Zoom en kasteel Heeswijk (beide topmonumenten).¹⁷

2.3 Aantal en soorten objecten in de Baronie collecties

In onderstaand tabel zijn de aantal objecten per museum te zien. Deze zijn verdeeld in de verschillende verhaallijnen. In totaal zijn er in de musea 65.855 objecten. Hier is de collectie van de Heemtuin te Rucphen niet in opgenomen, omdat deze lastig te tellen is.

Musea	Religieus Brabant	Innovatief Brabant	Bevochten Brabant	Bestuurlijk Brabant	archeologie	Dagelijks leven	Boeken, Archief en foto	Musip en geschatte Aantallen
Museum Paulus van Daesdonck	2.924	5.791	107	109	51	1.815	3.256	14.053
Mobilisatie Museum Weest op uw Hoede			776				2.400	3.176
Nederlands Drukkerijmuseum		554					116	670
Streekmuseum Alphen	4.175	510	118	75	67	268	5.700	10.913
Speelgoedmuseum Op stelten	300					11.650	400	12.350
Princenhaags Museum						2.702	20.823	23.525
Museum De Weeghreyse	35		20	65	80	140	448	828
Totaal	7.434	6.855	1.021	249	198	16.575	33.143	65.855

¹⁴ Bron: M. van den Ekart

¹⁵ Brabants Erfgoed. Versie 28.01.2019 <www.brabantserfgoed.nl/page/3244/verhaallijnen-brabants-erfgoed>

¹⁶ Bron: M. van den Ekart

¹⁷ Brabants Erfgoed. Versie 28.01.2019 <www.brabantserfgoed.nl/page/3244/verhaallijnen-brabants-erfgoed>

3. Collectiewaardering

3.1. Waardering van de Baroniectollecties aan de hand van de vier verhaallijnen

1. Religieus Brabant

Verhaallijn 1, Religieus Brabant, wordt verbeeld in de collecties van het Oudheidkundig Streekmuseum Alphen, De Weeghreyse, Heemkundig Museum Paulus van Daesdonck en het Speelgoed- en Carnavalsmuseum 'Op Stelten'.

Objecten: voorwerpen die onder andere benoemd worden zijn: beeldmateriaal, religieuze boeken, speelgoed, bidprentjes, santjes, rozenkransen, heiligen- en kruisbeelden, missalen, wijwatervaten, velums, kandelaars, scapulieren, torenuurwerk uit Meersel-Dreef, medailles en kleding.

Datering: de dateringen lopen vanaf ongeveer 1800 tot midden 20e eeuw.

Aantal objecten: 7.434 objecten.

Afb. 6.¹⁸

Waardering

De vier musea waarderen deze collecties voor hun eigen museum als een collectie met een gemiddelde tot hoge museale waarde. Ze beschrijven dat de deelcollectie een getuigenis van een belangrijk historisch tijds- of levensbeeld vormt en de collectie van bijzonder religieus en maatschappelijk belang is voor de Rooms Katholieke gemeenschap. Verder hebben de collecties een hoge belevingswaarde en zijn ze relevant voor veel bezoekers.

2. Bevochten Brabant

Verhaallijn 2, Bevochten Brabant, wordt verbeeld in de collecties van Oudheidkundig Streekmuseum Alphen, De Weeghreyse, Mobilisatiemuseum 'weest op uw hoede', Heemkundig Museum Paulus van Daesdonck, het Princenhaags Museum en het Speelgoed- en Carnavalsmuseum 'Op Stelten'.

Objecten: voorwerpen die benoemd worden zijn: oorlogsspeelgoed, een familieverhaal, uniformen, uitrusting, gebruiksvoorwerpen, persoonsbewijzen, gasmaskers, serviesgoed, wapens, waardebonnen, veldtelefoons diorama's en maquettes, audiovisueel materiaal, memorabilia. Daarnaast werden nog boeken en tijdschriften over de oorlog; ondergronds materiaal, affiches van de bezetter en van de Nederlandse overheid, kranten en knipsels genoemd.

Datering: de dateringen lopen vanaf eind jaren dertig tot en met 1945.

Aantal objecten: circa 1.021 objecten.

---

¹⁸ Bron: M. van den Ekart

Afb. 7.¹⁹

Waardering

De vijf musea waarderen deze collecties voor hun eigen museum als een collectie met een hoge museale waarde. Ze beschrijven dat de museale, representatieve, historische waarde, informatieve en zeldzaamheidswaarde groot is. De maatschappelijke en belevingswaarde van de objecten beschrijven ze als hoog en dat geldt evenzeer voor de ensemble-waarde.

3. Innovatief Brabant

Verhaallijn 3, Innovatief Brabant, wordt verbeeld in de collecties van het Nederlands Drukkerij Museum, Oudheidkundig Streekmuseum Alphen, Heemkundig Museum Paulus van Daesdonck, het Princenhaags Museum, het Speelgoed- en Carnavalsmuseum 'Op Stelten' en de Heemtuin Rucphen.

Objecten: voorwerpen die benoemd worden zijn: maten en gewichten, drukpersen, degelpersen en proefpersen, cilinderpersen en beelddraggers als houtsnedes en gravures. Verder is er een deelcollectie met lantaarns, steenkool, reclamekruid, overwegbel, slagboom en een locomotief met wagonnetjes in relatie met het vrachtvervoerspoor Bels Lijntje. Gereedschap en machines in relatie tot de meubelmaker, timmerman, landbouw, kleermaker, bakkerij, klompenmaker en schoenmaker. Daarnaast bevatten de collecties vele foto's, documenten, reclamemateriaal, jubileumboeken, affiches van de vele fabrieken aan het eind van de 19de eeuw. De industrie die wordt benoemd is de Hollandse Kunstzijde Industrie (HKI) later bekend als ENKA en de IGB. Ook de fabrieken van de ETNA, van 't Jammeke en van de suikerfabriek, de Kwatta, en carrosseriefabriek De Ley. Naast de ambachten en industrie wordt het boerenbedrijf en zijn impact op het landschap getoond in de Heemtuin door het presenteren van het heidelandschap en het akkerlandschap met winterrogge en de zomerakker met boekweit, haver of gerst.

Datering: de dateringen lopen vanaf 1870 tot midden 20e eeuw.

Aantal objecten: circa 6.855 objecten.

Afb. 8.²⁰

Waardering

De vijf musea en de Heemtuin waarderen deze collecties voor hun eigen museum als een collectie met een gemiddelde tot hoge museale waarde. Het betreft vooral een

¹⁹ Bron: M. van den Ekart

²⁰ Bron: M. van den Ekart

maatschappelijke en belevingswaarde. De heemtuin benoemt een hoge historische waarde en een hoge belevingswaarde door natuur- cultuurlandschap dat in Brabant tot ca. 1960 nog veel te vinden was, voor de mensen levend te houden. De meeste objecten van deze deelcollecties zijn voor de musea een belangrijke drager van de vaste presentaties en hebben een sterke associatie met een bepaalde gebeurtenis uit het verleden. Ook de cultuurhistorische waarde wordt grotendeels hooggewaardeerd en een enkele keer gemiddeld gewaardeerd. Belangrijk voor de cultuurhistorische waarde vinden de musea de associatie met historische personen en nijverheid uit de regio van waaruit de musea verzamelen.

4. Bestuurlijk Brabant

Verhaallijn 4, Bestuurlijk Brabant, wordt verbeeld in de collecties van Oudheidkundig museum Alphen, De Weeghreyse, Princenhaags Museum en Heemkundig Museum Paulus van Daesdonck.

Objecten: voorwerpen die benoemd worden zijn: de oude kluis uit het raadhuis van Princenhage van voor de annexatie, plattegronden, ambtsketens, gemeenteservies, stembriefjes, stempels, oude huisnummers, foto's, een bodetas, schaal, een groot deel van het archief Jacobus Sterkens, gemeentesecretaris 1922, na de annexatie in 1942 de 1^e Burgemeester van Prinsenbeek, lakstempels, kwartetspel en twaalf fotografische portretten van de burgemeesters tussen 1825 en 1997.

Datering: de dateringen lopen vanaf 1825 tot midden 20e eeuw.

Aantal objecten: 184 objecten.

Afb. 9:²¹

Waardering

De vier musea waarderen deze collecties voor hun eigen museum als een collectie met een gemiddelde museale waarde en een hoge informatieve waarde van de collectie. Musea geven aan dat de collectie belangrijk is om de goede verstandhouding met de gemeente te waarborgen en heeft daarom ook een economische waarde.

3.2. Dagelijks leven archeologie en documentatiemateriaal

Naast de vier verhaallijnen zijn er nog een drietal deelcollecties die de musea gewaardeerd hebben. De grootste groep voorwerpen wordt beschreven onder het thema van het Dagelijks leven en Historische wooncultuur. Een tweede groep objecten in de musea zijn de collecties archeologie. De derde categorie zijn bibliotheken, archieven en documentatiemateriaal.

---

²¹ Bron: M. van den Ekart

1. Dagelijks leven en Historische wooncultuur.

Het Oudheidkundig museum Alphen, Princenhaags Museum, Heemkundig Museum Paulus van Daesdonck en de Heemtuin Rucphen beheren deze collecties. Voorwerpen die benoemd worden zijn: voorwerpen met betrekking tot gezinsverzorging, dokter, groene kruis, onderwijs, spelletjes, klokken, kleding, kledingaccessoires, diverse schoenen (rijglaarsjes) en textiel. Voorwerpen met betrekking tot de inrichting van de keuken, kelder, washuis, maar ook van feesten als carnaval. Ook is er een collectie Brabantse en Belgische mutsen/ puffers, merklappen, waarvan de oudste merklap in 1762 vervaardigd is. Daarnaast kunnen het heidelandschap en de bloemrijke graslanden tot het dagelijks leven gerekend worden. Ze kwamen vroeger overal voor, door matige bemesting kregen langzame groeiers kansen en was er een enorme variatie in soorten. Voor één hectare akkergrond waren negen hectaren heidegrond nodig om de grond vruchtbaar te houden. Door het werken met historisch gereedschap in de heemtuin wordt het verleden levend gehouden.

Datering: de dateringen lopen vanaf 1762 tot midden 20e eeuw.

Aantal objecten: circa 16.435 objecten.

Afb. 10.²²

Waardering

De deelcollecties dagelijks leven en wooncultuur betreft gebruikte voorwerpen van een gemiddelde, soms hoge museale waarde. Het betreft vooral een maatschappelijke en belevingswaarde. Delen van de collectie, zoals de wandborden en de collectie uniformpetten worden hooggewaardeerd. Daarnaast worden ook delen van de collectie, zoals kleding om te gebruiken als aankleding van presentaties laag gewaardeerd. De museale waarde van de heemtuin wordt hooggewaardeerd. De heemtuin geeft een goed beeld van het Kempens heide- en akkerlandschap.

Toestand, ensemblewaarde, herkomst en representativiteit worden voor deze collecties grotendeels gemiddeld gewaardeerd. De toestand is veelal redelijk en de herkomst redelijk bekend. De objecten zijn representatief voor het dagelijks leven van ca. 1850 tot heden. Ook de cultuurhistorische waarde van deze collecties wordt grotendeels gemiddeld gewaardeerd en een enkele keer laag gewaardeerd. Belangrijk voor de cultuurhistorische waarde is de associatie met historische personen uit de eigen regio van een aantal objecten. De ensemblewaarde wil de heemtuin als hoog classificeren. De planten zijn zodanig samengebracht, zoals ze ook samen in de natuur voorkomen. Verder zijn ook bijbehorende cultuurelementen aanwezig zoals de Tasbaarg, mustertschelf en het Akkerkotje. Elke plant, boom of struik is onderdeel van het verhaal dat bij het landschapstype hoort. De sociaal-maatschappelijk waarde schuilt vooral in de herkenbaarheid van deze objecten en landschappen voor 50-plussers. Ook deze waarde wordt voor de meeste van deze collecties gemiddeld genoemd. De heemtuin heeft een hoge belevingswaarde. De bijnaam van de tuin

---

²² Bron: M. van den Ekart

is “Paradeske van de glimlach”. Het is prettig toeven in de tuin. Er zijn op veel plekken banken, uitkijkpunten en steigertjes, vanwaar men kan genieten van het licht, de kleuren, de geuren van gagel en kamperfoelie, het kwaken van de kikkers en het rondvliegen van vogels, vlinders en andere insecten. Voor ouderen is de tuin een feest van herkenning als zij de akker met bloeiende akkeronkruiden zien of een mispelboom.

2. Archeologie

Een tweede groep objecten in de musea zijn de collecties archeologie. Het Oudheidkundig museum Alphen, Princenhaags Museum en Heemkundig Museum Paulus van Daesdonck beheren deze collecties.

Objecten: voorwerpen die benoemd worden zijn diverse urnen, potten, schaaltes, bekers, saxen, gespen, fibulae, Romeinse munten, olielampjes, dakpannen, kruiken, kralenkettingen, spinklosjes, voorwerpen uit het Merovingisch grafveld. Vondsten bij bouwwerkzaamheden in Alphen, Riel, Ginneken en Bavel zoals gespen, diverse munten, kledinghaakje, belletje, musketkogels, ringen, een Omegafibula etc. Daarnaast worden er bouwfragmenten, stenen en gevels vermeld.

Datering: 10.000 voor Chr., (Préhistorie) met de Steen-, Brons- en IJzertijd, de Romeinse periode en de Middeleeuwen tot ongeveer 1000 jaar na Chr.

Aantal objecten: 118 objecten

Afb. 11. ²³

Waardering

De archeologische collecties staan vaak permanent geëxposeerd en worden als belangrijk beschreven en hooggewaardeerd zoals de vondsten van het Merovingisch grafveld en die van de grafheuvel op Kwaalburg. De ensemble waarde, zeldzaamheid en representatie waarde worden eveneens hooggewaardeerd. De vondsten zijn uitzonderlijk en in hoge mate representatief voor een bepaalde periode, plaats, gebruik of gemeenschap. Daarnaast vermelden de musea ook dat het gebruik van bouwfragmenten en archeologische vondsten in de meeste musea laag is, terwijl ze juist vinden dat deze collecties belangrijke representanten zijn van de plaatselijke architecturale geschiedenis.

3. Bibliotheken, archieven en documentatiemateriaal

Alle musea die hebben deelgenomen aan deze waardering hebben in hun collecties ondersteunende bibliotheken, archieven, foto's, films en documentatiemateriaal. Benoemd worden zaken en onderwerpen als dagboeken, affiches, aanplakbiljetten, bidprentjes krantenknipsels, brieven en ansichten, Koninklijk huis, publicaties over de dorpen en steden in hun verzamelgebied, Brabantica, bouwtekeningen, blauwdrukken, topografische kaarten, landkaarten, geschiedenis Vlaamse Kempen, 2^e wereldoorlog, weekbladen en tijdschriften,

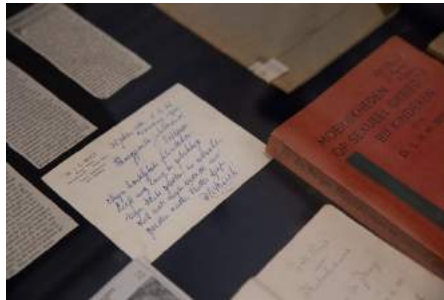
---

²³ Bron: M. van den Ekart

verenigingsnieuws, foto's en filmcollecties die allemaal betrekking hebben op de geschiedenis van de eigen regio en zijn inwoners.

Datering: 19de en 20ste eeuw.

Aantal objecten: 32.695 objecten.

Afb. 12.²⁴

Waardering

De ondersteunende collecties worden beschreven als beeldbepalend voor de geschiedenis van de eigen regio en hebben voor de musea een hoge cultuurhistorisch waarde. De collectiestukken zijn vol van verwijzingen en directe weergaven van belangrijke personen uit de geschiedenis van de dorpen. Er is sprake van hoge documentatiewaarde. De collectie getuigt van het verleden van de dorpen en is bepalend voor de beeldvorming rond de geschiedenis van de dorpen.

Er is sprake van hoge documentatiewaarde en een hoge presentatiewaarde. De collectie heeft een hoge belevingswaarde en gebruikswaarde. Rond de verhalen vertegenwoordigd in de fotocollectie zijn allerlei tentoonstellingen met een grote educatieve waarde denkbaar, waarbij deze foto's een belangrijke rol kunnen spelen. Of zoals een museum zegt: *zonder documenten immers geen verhalen en zonder verhalen geen museum.*

---

²⁴ Bron: M. van den Ekart

4. Belang voor de Baronie

4.1. Regionale verbondenheid

De deelnemende musea zijn zich erg bewust van de lokale en regionale rol die hun erfgoed speelt. De meeste collecties die hooggewaardeerd worden spelen een duidelijke rol in de regionale geschiedenis. De wat algemenere collecties, zoals voorwerpen die betrekking hebben op het dagelijks leven, worden van belang geacht door hun illustratief karakter en voor het insceneren van tijdsbeelden in tentoonstellingen.

Afb. 13.²⁵

De heemtuin is regionaal belangrijk en geeft een beeld over de natuur en het cultuurlandschap in de regio, dat in zo'n grote mate in het verleden vernietigd is. Ook in het natuuronderwijs neemt ze nu een belangrijke plaats in. Elke basisschoolleerling van de gemeente Rucphen brengt twee keer een bezoek aan de heemtuin. Een groot deel van de collecties van de musea hebben vooral betekenis voor de eigen omgeving, omdat de collectie direct geassocieerd is met het dagelijks leven in deze plaatsen en regio. Veel voorwerpen zijn gerelateerd aan personen of gebeurtenissen betrokken bij de geschiedenis van de eigen regio. Daarnaast is de grote documentatie en ondersteunende collectie van bijzonder belang door de omvang, de kwaliteit en de sterke lokale verzamelfocus. Naast de volwassenbezoeker vermelden de musea de scholen die hen bezoeken en waar ze een betekenis hebben voor de verhalen rond de geschiedenis van de eigen omgeving. Ook vermelden ze de betekenis voor de mensen van de heemkunde-vereniging en de eigen vrijwilligers en medewerkers. De uitzonderingen zijn de collecties van het Speelgoedmuseum, het Mobilisatiemuseum 'Weest op uw hoede' en die van het Nederlands Drukkerijmuseum, zij hebben geen of maar een beperkte directe relatie met de eigen regio.

4.2. Betekenis van de collecties voor Nederland

Vergelijkbare musea, met voor een groot deel vergelijkbare collecties, zijn in vele streken van Nederland te vinden. Voor het Merovingisch grafveld en die van de grafheuvel op Kwaalburg is volgens het museum de 'verre regio' belangrijk. Geïnteresseerden in de archeologie vanuit heel Nederland bezochten de afgelopen jaren het museum te Alphen. Daarnaast zijn delen van de kaarten en prentencollectie van het Princenhaags Museum een collectie die in betekenis plaats en regio overstijgt. Dat geldt dan met name voor de Tiendenkaarten van rond 1896 en de kaart met de grenzen van de Gemeente Princenhage. De verhalen en de bijbehorende dagboeken en foto's van het Mobilisatiemuseum 'Weest op uw hoede' zijn regio overstijgend en landelijk gezien is de heemtuin een van de grotere en mooiere tuinen. Tuinliefhebbers en beheerders uit het hele land en ook uit het buitenland komen in de heemtuin inspiratie opdoen.

---

²⁵ Bron: M. van den Ekart

5. Ontwikkelpotentieel

Als mogelijk ontwikkelpotentieel voor deze collecties wordt vooral meer tijd voor onderzoek en het beter beschrijven en documenteren van de collecties benoemd. Zo schrijft een museum dat een minimale bijdrage aan de juistheid van de geschiedschrijving meer aandacht en bekendheid geeft aan het eigen historisch onderzoek. Dit geldt ook voor het publiceren van de resultaten en voor het faciliteren van onderzoeken (afstudeerscripties etc.) door studenten.

Daarnaast beschrijven musea dat de collecties beter tot hun recht zouden komen met meer ruimte om het te kunnen exposeren en met meer mogelijkheden voor behoud van de kwetsbare stukken. Musea benoemen de wens om op basis van inventarislijsten delen van hun collecties aan te vullen en compleet te maken en overtollig materiaal af te stoten.

Zo willen musea ook dat de collecties die met de geschiedenis van het verenigingsleven te maken hebben volledig worden in publicaties en realia. Tevens wordt het afstoten van objecten in slechte staat en doublures voor zover ze geen museale waarde hebben benoemd. Ter versterking van het verzamelbeleid wordt benoemd dat er moet worden overwogen om objecten van recentere datum aan te schaffen. Enerzijds willen ze zo de huidige jeugd meer aanspreken, anderzijds willen ze later een recente historie kunnen tonen.

De Heemtuin Rucphen beschrijft dat hun begroeiing altijd in ontwikkeling is, zouden ze niets doen, dan is de tuin in enkele jaren dichtgegroeid met eiken en berken, bramen en grassen. Sommige planten, die in het begin zijn aangeplant, zijn inmiddels verdwenen en de heide heeft te lijden van vergrassing. Ondanks deze bedreiging is de tuin nog steeds een lust voor het oog en de bewaking van de biodiversiteit is nu een van de belangrijkste prioriteiten. Planten, die in de loop der jaren zijn verdwenen zoals wildemanskruid, koningskaars, grote kaardebol en parnassia worden opnieuw uitgezaaid of opgekweekt en geplant. De komende tijd verwachten ze weer meer bloemen en minder gras te zien in de heemtuin.

De musea beschrijven dat er nog wat aan scherpte te winnen is in het verzamelbeleid, met name in de aanvullende collecties rondom de ambachten en het dagelijks leven. Naast de voorwerpen zijn ook de verhalen over de aan de voorwerpen verbonden gebruiken van belang: het meer immateriële aspect van het erfgoed. Deze verhalen zijn een schat aan informatie die zich nog te veel in de hoofden van de betrokken vrijwilligers bevinden en die door ze vast te leggen en te ontsluiten voor het toekomstig publiek behouden kunnen blijven. Musea beschrijven dat de collectie gerelateerd aan de eigen regio, bijvoorbeeld die rond het dagelijks leven ook buiten het museum kunnen worden gepresenteerd. De musea benoemen de bibliotheek als een aantrekkelijke plek, maar ook verzorgingstehuizen, brede scholen, gezondheidscentra en andere (semi) toegankelijke plekken waar de collectie in kleine, verhalende eenheden met meerwaarde gepresenteerd kan worden.

6. Verhalen in de Baronie

6.1. Collecties en verhalen grensstreek

De Baronie is een grensstreek die verschillende collecties en verhalen bijeenbrengt. De musea die mee gedaan hebben met de collectiewaardering hebben verschillende objecten in hun collecties. Een aantal van deze objecten hebben directe verbindingen met het feit dat de Baronie een grensstreek is. In onderstaande tekst worden enkele bijzondere objecten uitgelicht die de verhalen en gebeurtenissen van de grenzen in dit bijzondere gebied inkleuren.

Het **Oudheidkundig Streekmuseum Alphen** beheert bijzondere vondsten uit het Merovingisch grafveld uit Alphen. Hier zijn in totaal 41 graven gevonden op zo'n anderhalve meter onder het maaiveld. Ze dateren uit de Merovingische tijd, een periode tussen 500 en 700 na Chr. waarin de Frankische dynastie van de Merovingen over delen van Nederland regeerde. De graven lagen oost-west georiënteerd in rijen, dicht op elkaar. Van sommige grafkisten was de omlijning duidelijk te zien bij en op de

bodem van het graf. Skeletten zijn vanwege de bodemomstandigheden niet bewaard, maar er kwamen wel veel en fraaie kostbare grafgiften aan het licht zoals keramiek, steen, metaal en glas. Op afbeelding 13 is een gouden ring te zien met edelsteen.²⁶ Het museum denkt aan een plan om de nieuwe Merovingische vondsten opgegraven in 2015 na conservering/restauratie in de voorzaal te kunnen presenteren.

Het Mobilisatiemuseum Weest op uw hoede, is niet voor niets in deze grensstreek gevestigd. Hier had het inkwartieren een grote invloed op het leven van de lokale bevolking. Het Mobilisatiemuseum Weest op uw hoede, is het enige met dit thema in Nederland en vertelt een familieverhaal en het verhaal van de mobilisatie aan de hand van een aantal persoonlijke bezittingen zoals epauletten, briefwisselingen onder Japanse en Duitse censuur, documenten, oorkondes, medailles etc. Het vertelt het verhaal van de grootvader en vader van oprichter Pim Monné, die respectievelijk dienden aan De IJssel linie bij Zutphen en in Nederlands-Indië bij de Gouvernementsmarine te zien op afbeelding 14.²⁷ Daarnaast bezit de collectie meer persoonlijke documenten en verhalen over de oorlog en de mobilisatie vooraf verkregen door schenkingen.

²⁶ Bron: Raap.nl

²⁷ Bron: Mobilisatiemuseum Weest op uw hoede

De grensstreek geeft zeker in de grafische sector grote mogelijkheden maar ook concurrentie vanuit België. Dat geeft ruimte aan museale collecties voor het tonen van drukpersen van gesloten fabrieken uit de regio. De oudste (en misschien ook wel de mooiste) drukpers in het **Nederlands Drukkerijmuseum** te Etten-Leur is een Plantin kniehevelpers uit begin 1800, een Belgische handpers uit de omgeving van Antwerpen. Bij deze ijzeren degelpersen (afb. 15.)²⁸ wordt de druk met behulp van een boom met scharnier uitgeoefend: de kniehevelpers. Bij al deze persen staat het zetsel op een horizontale plaat: het fundament, de degel is een vlakke plaat die met een hefboom verticaal bewogen wordt.

De grensstreek geeft extra aanwezigheid van militaire en andere formele functionarissen. Met en zonder uniformen. Door de bijzondere samenstelling heeft de collectie uniformpetten in het **Museum Paulus van Daesdonck** een zeldzaamheidswaarde (afb. 16.).²⁹ Uniformpetten zijn veelal met de handgemaakt in speciale ateliers. Het produceren van hoofdbedekking is een delicaat en ingewikkeld proces, waarbij elke stap belangrijk is. Essentieel bij de montage is dat alle materialen naadloos op elkaar aansluiten. Wanneer in acht genomen wordt dat er gemiddeld 26 onderdelen in één uniformpet zitten, die precies op maat vervaardigd zijn, snapt men hoe lastig dit proces is.

De grens geeft veel behoefte aan kaarten en het afbakenen van grenzen. **Het Princenhaags Museum** heeft een aantal bijzondere kaarten in de collectie (afb. 17).³⁰ Dat geldt dan met name voor de Tiendenkaarten van rond 1896 en de kaart met de grenzen van de Gemeente Princenhage. Hage, later Princenhage (Breda-West) was tot 1942 het hoofddorp van de heerlijkheid de Hage (Hage-Nassau en Hage-Hertog) en daarna de gemeente Princenhage. Het voorvoegsel 'Prins' is ontleend aan

de prinsen van Oranje. De tienden van het dorp kwamen ten goede aan de parochie van Gilze, waarvan het patronaatsrecht berustte bij de Abdij van Thorn.

²⁸ Bron: A. Vugts

²⁹ Bron: M. van den Ekart

³⁰ Bron: Princenhaags Museum

Museum **De Weeghreyse** heeft een grenspaal tussen Rijsbergen en Prinsenbeek in de collectie (afb 18 rechtsonder).³¹ De grote verscheidenheid aan grenspalen in het gebied komt voort uit de vele verschillende eigenaren en overheersers die de palen lieten zetten en soms achterlieten. De grenspaal heeft iets te maken met een oud grensgeschil tussen de vroegere gemeenten Rijsbergen en Princenhage. De geschiedenis van de palen gaat terug tot 1607. In dat jaar beweerden de heerlijkheden Hage en Rysbargen dat de Buikse Hoef in de Montenslaan onder Rijsbergen tot hun grondgebied moest worden gerekend. Dit was van groot belang vanwege het innen van de belastingcenten.

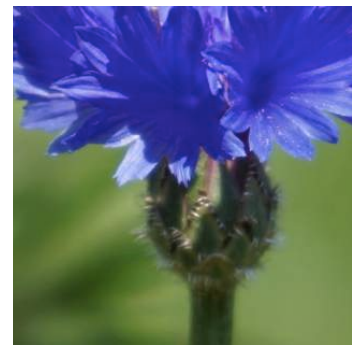
6.2. Overige verhalen in de Baronie

Kinderen observeren vaak de grotere mensen en trachten tijdens hun spel bepaalde handelingen na te bootsen. Hiervoor gebruiken ze allerlei spulletjes en experimenteert het kind met verschillende rollen. **Het Speelgoedmuseum Op stelten** heeft poppenhuizen (afb. 20)³², winkeltjes, keukens, accessoires en interieuronderdelen, gemaakt van hout, karton en blik en daterend uit de jaren 1850 tot 1970. Het kind kan teruggaan in de tijd (riddertijd) of in de toekomst leven (Science Fiction). Kinderen hebben

fantasie materiaal nodig om met elkaar, zichzelf en de grotemensenwereld om te leren gaan.

Het Kapellenweike en Blauwgrasland in de **Heemtuin Rucphen** (afb. 20).³³ In deze streek kwamen bloemrijke graslanden overal voor. Doordat de grond matig bemest werd, kregen langzame groeiers kansen en was er een enorme variatie in soorten. Veel van dit soort weiden wordt ook wel aangeduid als blauwgrasland omdat er veel blauwe en paarse bloemen groeien zoals de blauwe knoop, spaanse ruiter, rietorchis en de grassen en biezen een blauwige groene zweem hebben. Door overbemesting zijn deze graslanden zeldzaam geworden. Omdat de koeien veel melk moeten produceren zijn de weilanden ingezaaid met enkele soorten eiwitrijke grassen en zijn weilanden omgevormd tot soortenarme biljartlakens.

³¹ Bron: Museum De Weeghreyse

³² Bron: Het Speelgoedmuseum Op stelten

³³ Bron: Heemtuin Rucphen

7. Conclusie

In 2018-2019 hebben acht musea zich beziggehouden met het waarderen van hun collectie. Een waardering aan de hand van het door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed ontwikkelde instrument *Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen*. Het doel van de collectiewaardering is zowel voor de musea als voor Erfgoed Brabant en Landstad de Baronie een overzicht te realiseren waarin de doublures (de spreekwoordelijke 'strijkijzers') en hiaten van de verhalen zichtbaar worden. Uiteindelijk heeft dit geleid tot zeven collectiewaarderingen, deze uitkomsten plus de inventarissen van De Weeghreyse zijn in dit verslag verwerkt.

De zeven deelnemende musea en de heemtuin waarderen hun collecties voor hun eigen museum als een collectie met een gemiddelde tot hoge museale waarde. Het betreft vooral een historische, maatschappelijke en belevingswaarde. De meeste collecties zijn voor de musea een belangrijke drager van de vaste presentaties en hebben een sterke associatie met een bepaalde gebeurtenis of personen uit het verleden. Ook de cultuurhistorische waarde wordt grotendeels hooggewaardeerd en een enkele keer gemiddeld gewaardeerd. Belangrijk voor de cultuurhistorische waarde vinden de musea de associatie met historische personen en nijverheid uit de regio van waaruit de musea verzamelen.

Belangrijk voor de toekomst is het ontwikkelpotentieel van de collecties. Zo schrijven de musea dat de collecties beter tot hun recht zouden kunnen komen met meer ruimte om het te kunnen exposeren en met meer mogelijkheden voor behoud van de kwetsbare stukken. Ook willen sommige musea dat de collecties die met de geschiedenis van het verenigingsleven te maken hebben volledig worden in publicaties en realia. Verder wordt er de wens genoemd om ter versterking van het verzamelbeleid objecten van recentere datum aan te schaffen.

Musea beschrijven dat de collectie gerelateerd aan de eigen regio ook buiten het museum kunnen worden gepresenteerd. De musea benoemen de bibliotheek als een aantrekkelijke plek, maar ook verzorgingstehuizen, brede scholen, gezondheidscentra en andere (semi) toegankelijke plekken waar de collectie in kleine, verhalende eenheden met meerwaarde gepresenteerd kan worden.

Al met al was de collectiewaardering een heel proces voor de deelnemende musea, maar ondanks alle drukte zijn er toch mooie verslagen uit voortgekomen. De musea hebben geleerd om op een andere manier te leren kijken naar hun collecties. In beginsel voelt de gehele collectie als belangrijk, maar uiteindelijk hebben de musea toch de kern van de collectie gevonden. Dit proces is erg waardevol en geeft de musea nieuwe inzichten voor de toekomst. Wel is het maar de vraag of de vele doublures in de vorm van 'strijkijzers' uit de verslagen te halen zijn. Uiteindelijk geven de collecties over het dagelijks leven een nostalgisch beeld van het leven van toen en daar passen ook strijkijzers in. Wel zijn de musea zich bewust van de volle depots en staan ze open voor een eventuele ontzaming. Wat de verslagen hebben opgebracht is een mooi overzicht van de verschillende collecties en de mooie verhalen die hieraan verbonden zijn. De collectiewaarderingen zijn dan ook waardevol voor zowel de musea als Landstad de Baronie en Erfgoed Brabant.

Bijlage 1

Museale waarden *Op de Museale Weegschaal (RCE)*

Waarde

De waarde van een object of (deel)collectie is dat wat het belangrijk maakt – vanuit een bepaalde vraagstelling, binnen een passend referentiekader, getoetst aan vooraf bepaalde en gedefinieerde criteria en voor bepaalde belanghebbenden.

1. Museale waarde

- *Hoe vaak wordt het object gebruikt voor presentatie, educatie, onderzoek, raadpleging?*
- *Is het een topstuk in de vaste presentatie? Een publiekslieveling?*
- *Hoe vaak is erover gepubliceerd in populaire of wetenschappelijke media?*
- *Hoe belangrijk is het object voor de reputatie van de organisatie?*

2. Ensemble waarde

- *Is er sprake van een ensemble?*
- *Wat hangt er met elkaar samen (relatie tussen objecten onderling, relatie deelcollectie met andere deelcollecties, relatie objecten-documentatie, relatie collectie-gebouw-omgeving)? Denk hierbij ook aan de samenhang tussen materiële en immateriële aspecten zoals geluid en geur.*
- *Is het oorspronkelijke ensemble intact of is de band tussen bepaalde onderdelen verbroken?*

3. Zeldzaamheid en representatie waarde

- *Is het object of de (deel)collectie enig in zijn soort, uniek?*
- *Zijn er (veel of weinig) vergelijkbare objecten of (deel)collecties?*
- *Heeft het object of de (deel)collectie uitzonderlijke kenmerken waardoor het zich onderscheidt van andere objecten of (deel)collecties? Is het bijvoorbeeld bijzonder goed gedocumenteerd?*
- *Is het een uitzonderlijk of bijzonder voorbeeld van een bepaald type object of (deel)collectie?*
- *Is het in hoge mate representatief voor een bepaalde periode, plaats, stijl, stroming, gebruik, thema, gemeenschap? De combinatie van bepaalde (authentieke) elementen aan een object of de (deel)collectie kan de zeldzaamheid vergroten.*

4. (Kunst)historische waarde

- *Heeft het object of de (deel)collectie een associatie met een bepaalde belangrijke persoon, groep, gemeenschap, plaats, gebeurtenis(sen) of activiteit(en) in het verleden?*
- *Vormt het object of de (deel)collectie een getuigenis van een belangrijke historische periode, proces, thema, ontwikkeling, tijdsbeeld of levensstijl?*
- *Draagt het object of de (deel)collectie bij aan het begrip van een periode, plaats, activiteit, industrie, groep, gemeenschap, persoon of gebeurtenis(sen), en zo ja, hoe?*

5. Artistieke waarde

- *Is het object of de (deel)collectie op een bijzondere manier ontworpen, vormgegeven of uitgevoerd?*

- *Getuigt het object of de (deel)collectie van kunstzinnigheid, creativiteit of oorspronkelijkheid in idee, vorm of functie?*
- *Is het object of de (deel)collectie een goed voorbeeld van een bepaalde stijl, ontwerp, stroming of van het werk van een bepaalde kunstenaar, ontwerper of architect?*
- *Is het object of de (deel)collectie origineel of vernieuwend in zijn ontwerp?*
- *Toont het object of de (deel)collectie een hoge graad van creativiteit, vakmanschap of technisch vernuft in zijn uitvoering?*

6. Informatieve waarde

- *Wordt het object bewaard vanwege de informatie die eruit kan worden afgelezen, zoals bij archiefdocumenten, boeken en natuurhistorische objecten?*
- *Is het object of de (deel)collectie een interessant studieonderwerp voor wetenschappers en onderzoekers nu of in de toekomst?*
- *Bevat het object of de (deel)collectie specifieke elementen of onderdelen die interessant zijn voor onderzoek, studie en wetenschap?*
- *Vormt het object het cruciale bewijsstuk voor een bepaald proces, theorie of ontdekking?*

7. Maatschappelijke waarde

- *Vervult het object of de (deel)collectie een actuele functie voor een bepaalde gemeenschap of groep en zo ja, hoe?*
  - *Is het object of de (deel)collectie van bijzonder sociaal, spiritueel, religieus, maatschappelijk of politiek belang voor een bepaalde gemeenschap of groep en zo ja, waarom?*
- *Zijn er aan het object of de (deel)collectie bepaalde ideeën, gewoonten, tradities of gebruiken voor bepaalde groepen verbonden?*
- *Zijn er bepaalde belanghebbenden die mogelijk in actie zullen komen als 'hun' erfgoed in het geding is?*

8. Belevingswaarde

- *Roept het object of de (deel)collectie een sterke zintuiglijke sensatie op (geur, geluid, smaak, gevoel, zicht) bij de beschouwer?*
- *Ademt het object of de (deel)collectie een bepaalde sfeer uit, roept het een bepaalde herinnering, herkenning of emoties op? Ademt het ouderdom of juist nieuwheid uit?*
- *Wordt het object of de (deel)collectie door velen uitgesproken mooi of lelijk gevonden?*

9. Economische waarde

- *Levert gebruik van het object of de (deel)collectie extra inkomsten voor de organisatie op?*
- *Genereert het gebruik van het object of de (deel)collectie indirect inkomsten voor de wijk, gemeente, regio of het land?*
  - *Trekt het extra bezoekers?*

Colofon

RaadSaam Erfgoedprojecten vof
www.raadsaam-erfgoedprojecten.nl

Agnes Vugts

agnes@raadsaam-erfgoedprojecten.nl
06 42 128 906

Michelle van der Sluis

michelle@raadsaam-erfgoedprojecten.nl
06 23 589 465